

Nr 80.

[Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om avskrivning av hospitalens till statsverket indragna räntor.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 86, inom första kammaren av herrar *G. Ehrnberg* och *I. Öhman* samt den andra, nr 119, inom andra kammaren, av herr *E. Björck* i *Kristianstad m. fl.*, vilka motioner hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen ville besluta, att de jämlikt nådiga brevet den 12 maj 1876 från hospitalen till statsverket indragna och utgående räntor, vilka jämlikt kungl. förordningen av den 5 juni 1909 kunna omsättas i penningar, skola avskrivas.

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna i huvudsak anfört följande:

»Ehuru den kungl. proposition, som framlades vid 1885 års riksdag om grundskatternas nedskrivande, syftade till att inleda en allmän avskrivning av alla grundskatter, gjordes dock undantag för 'hospitalens med ingången av år 1877 till statsverket indragna frälserräntor och andra avgälder av fast egendom'. Då den kungl. propositionen av riksdagen bifölls, upptogs samma undantag även i den kungl. kungörelsen av den 5 juni 1885 angående nedsättning i de på viss jord vilande grundskatterna. Beslutet vid 1892 års urtima riksdag om grundskatternas slutliga avskrivande grundade sig på 1885 års beslut och omfattade alltså de skatter och pålagor, som angivas i kungl. kungörelsen av den 5 juni 1885. De så kallade hospitalsräntorna voro sålunda alltjämt oberörda av avskrivningen, ehuru de hänförts till grundskatterna. Kammarkollegium hade i ett utlåtande av den 9 november 1882 ifrågasatt avskrivning av dessa räntor och avgälder.

I motion vid 1898 års riksdag hemställde herr *Esbjörn Persson* i *Borrby*, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke enahanda nedsättning och avskrivning av grundskatter, som genom kungl. kungörelsen den 5 juni 1885 och lagen den 2 december 1892 stadgats i fråga om viss jord måtte kunna bestämmas jämväl i fråga om hospitalens till statsverket indragna motsvarande avgälder av fast egendom.

Motionen avslogs. Men följande år återkom motionären med en ny motion i ämnet. Han vidhöll i denna sin mening, att avgälderna borde av-

skrivs, enär de äro otidsenliga och besvärliga beskattningar. Då riksdagen ej velat biträda förslaget om avskrivning, hemställde han nu, att riksdagen skulle begära ett förslag om avlösning av dessa skatter. Denna motion bifölls av riksdagen.

På uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetade och framlade kammarkollegium i sitt utlåtande av den 30 december 1904 ett förslag om rätt för jordägare att avlösa till statsverket indragna hospitalsräntor. Proposition i ärendet på grundval av kammarkollegii utlåtande avlämnades till 1909 års riksdag och blev även av denna godkänd. Genom kungl. förordningen av den 5 juni 1909 bestämdes, att jämlikt kungl. brevet den 12 maj 1876 från hospitalen till statsverket indragna och utgående räntor, kronotonde och övriga avgälder av hemman och lägenheter skulle, där så ej redan skett, omsättas i penningar samt för varje fastighet i kronans räkenskaper sammanföras till en summa under benämningen indragen hospitalsränta. För omsättningen skulle gälla bestämmelserna i förordningarna 1855 och 1869 eller, där de ej voro tillämpliga, särskilda angivna medelmarkegångspris. Ägare av hemman eller lägenhet, varur utginge indragen hospitalsränta, finge friköpa sig från skyldigheten att utgöra sådan ränta medels inbetalning till statsverket av ett belopp, motsvarande räntans kapitalvärde, beräknat efter fem procent. Anbud om avlösen borde ske hos länsstyrelsen, vilken, sedan uträkning av lösesumman blivit sökanden meddelad och beloppet därav i vederbörlig ordning till länsstyrelsen inbetald, föranstaltade om behörig anteckning i jordeboken och sedan anmälde förhållandet för kammarkollegium.

Vid förfrågan hos kammarkollegium har meddelats, att en hastig genomgång av jordeböckerna har givit vid handen, att avlösning av hospitalsräntor jämlikt 1909 års kungl. förordning icke skett utom möjligen i något enstaka fall.

Syftet med riksdagsbeslutet 1909 var att genom avlösning få bort dessa 'otidsenliga och besvärliga beskattningar'. Över 20 år ha sedan dess förflutit och då avlösning enligt den fastställda ordningen under denna tid endast ägt rum i något enstaka fall, så kan man lätt räkna ut, att det måste taga mycket lång tid, innan syftet med avlösningen ernåtts. Konjunkturerna för jordbruket ha under den mesta delen av denna tid varit relativt goda. De nu avsevärt försämrade konjunkturerna vid jordbruket kunna icke underlätta avlösningen utan måste tvärtom med största sannolikhet leda till, att avlösningar för framtiden näppeligen kunna påräknas. Anser man det fortfarande önskvärt, att denna antikvariska kvarleva av ett föråldrat skattesystem avföres, så torde därför numera ej givas någon annan utväg än den tidigare av kammarkollegium förordade, nämligen att avskrivna dessa avgälder liksom man förut avskrivit de övriga grundskatterna. En sådan avskrivning kan ur ekonomisk synpunkt icke verka avskräckande, då enligt kammarkollegii utlåtande den 30 december 1904

hela summan av dessa avgälder uppgår till 5,982 kronor 12 öre, fördelade sig på de olika länen sålunda:

Uppsala län	kronor	95: 38
Södermanlands län	»	50: —
Östergötlands län	»	645: —
Jönköpings län	»	6: 38
Kronobergs län	»	19: 17
Gotlands län	»	930: 43
Kristianstads län	»	2,170: 75
Malmöhus län	»	2,065: 01

Summa kronor 5,982: 12.

Det kan icke vara oundgängligen nödvändigt att bibehålla denna lilla kvarvarande rest av de gamla grundskatterna. Tvärtom finnes det anledning förmoda, att man av rent praktiska skäl kommer att söka få dem avförda. Det är då ingen anledning att uppskjuta en sådan åtgärd. Den nuvarande jordbrukskrisen är ett ytterligare skäl för en avskrivning nu. För dem, som drabbas av dessa gamla avgälder, kännes det under de nuvarande kristidssvårigheterna mer än eljest hårt att nödgas vidkännas utbetalningar till det allmänna, som icke drabba alla självägande jordbrukare, även om avgifterna i de särskilda fallen stanna vid jämförelsevis blygsamma belopp.»

De senaste årtiondenas lagstiftning på det område, vartill förevarande fråga hör, har så gott som undantagslöst följt den regeln, att avskrivning kommit till användning, då fråga är om offentlighetsrättsliga skyldigheter, och avlösning i fråga om privaträttsliga.

*Utskottets
yttrande.*

De räntor, som avses i förordningen den 5 juni 1909 (nr 68) angående rätt för jordägare att inlösa till statsverket indragna hospitalsräntor m. m., grunda sig visserligen till stor del på privaträttsliga avtal — de donerade räntorna samt räntorna av skatteköpta hospitalshemman — men då i avgifterna ingå även utskylder, som, om de ock tidigare ansetts vara under enskild äganderätt (respektive hospitals), dock till sitt ursprung äro av offentlighetsrättslig natur (t. ex. kronotionde), vill det synas, att dessa böra kunna bliva föremål för avskrivning. Då emellertid icke utan närmare undersökning kan angivas, i vad mån utskylderna äro av ena eller andra slaget, torde den av motionärerna väckta frågan böra närmare utredas av Kungl. Maj:t, innan riksdagen tager definitivt ståndpunkt till densamma.

Utskottet får på grund härav hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning angående den omfattning och det sätt, varpå de jäm-

likt brev den 12 maj 1876 från hospitalen till statsverket indragna och utgående räntor, vilka jämlikt förordningen den 5 juni 1909 (nr 86) angående rätt för jordägare att inlösa till statsverket indragna hospitalsräntor m. m. kunna omsättas i penningar, må kunna upphöra, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 26 april 1932.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 77.
